

Hushållet som inköpsföretag

Elise Ringborgs brevkurs *Varor på väg* (Brevskolan, Stockholm 1968, 154 s, 20:—) vill väcka debatt kring de problem som är förbundna med livsmedelsförsörjningen. Brevkursen handlar om livsmedlens överföring till hushållen och lagringen där, men tonvikten läggs på hushållens förutsättningar för transport och lagring. Över dessa förutsättningar bestämmer ju i någon mån industrin och handeln men samhällsplanerande institutioner kanske ännu mer. Den kritik som de senare utsätts för förefaller inte obefogad.

Men avsikten med brevkursen är också att införa hushållens resonemang i en strikt företagsekonomisk modell. I diskussionen av boken har detta enligt min mening kommit fram alltför litet. Är det rimligt att föreställa sig hushållet som ett företag? Det har framkommit som resultat från många marknadsundersökningar att folk kan känna det obehagligt — ja nästan omoraliskt — att öppet redovisa sina rationella överväganden som grund för handlingar på marknaden.

Utgångspunkten i boken är en diskussion om hushållens resurser och produktion. Det pedagogiska greppet är att modellfamiljen M vill förändra inköpsarbetets organisation för att sänka tidsåtgången för husmodern. Det rör sig alltså om ett försök för modellfamiljen till bästa lösning under givna förutsättningar. Lagringskapaciteten och transportkapaciteten är begränsade och det är också kännedomen om marknaden och naturligtvis saknas det analytiska instrument som är nödvändigt.

Det något ironiska är att även efter det att hushållet fått den företagsekonomiska kunskapen så kommer det likväl till korta. Resurserna räcker inte till för att bedöma alternativen!

Enligt min mening kan man uppfatta den centrala frågan i livsmedelsförsörjningen som ett problem där det gäller att bestämma den optimala fördelningen av lagringsplatser för matvaror och dithörande varor förutsatt att det existerar vissa här ospecificerade betingelser för varje tidpunkt. Dessa betingelser är motstridande och därför måste förmodligen varje utformning av distributionssystemet för livsmedel bli något av en konfliktfylld kompromiss.

I detta distributionssystem ingår naturligtvis också hushållens lager. Lagrens storlek påverkas av mängden som förbrukas per tidsenhet, men, om man antar att denna är konstant över tiden, kan problemet utvecklas till att bestämma köp per gång från handelns (eller industrins) lager.

Eftersom tendensen är att antalet lagerplatser i handeln minskar, bör den rimliga konsekvensen vara att lagerstorleken ökar i hushållen och att köp per gång ökar.

Själva lagerstorleken är en fråga om hushållens ekonomiska förutsättningar och i mindre grad om de rent tekniska förutsättningarna. Nu måste man emellertid konstatera att för största delen av Sveriges ca 2,6 milj hushåll är den ekonomiska situationen sådan att de tekniska förutsättningarna — ökad lagerplats t ex — inte förändras i den takt som detaljhandelsutbudet betingar under rådande strukturella förändringar.

• Konsumentens risksituation

I brevkursen överväger M-familjen förändra sina lagerförutsättningar med hjälp av kylskåp. Den ekonomiska osäkerheten är emellertid så stor att modellfamiljen inte vågar att ta ett sådant steg. Detta exempel är alldeles förträffligt sett som belysning av ett underskattat förhållande i debatten om konsumentupplysning och detaljhandelsutbud: Konsumenterna upplever sin risksituation så konkret att endast marginella förändringar är möjliga i deras situation. Det är kanske detta som först och främst bidrar till att förändringstakten nu är långsammare i hushållssektorn än i detaljhandelssektorn.

Tyvärr är denna verklighet dåligt belyst i den offentliga statistiken. Man skulle t ex önska en sammankoppling av konsumenternas ekonomiska och tekniska resurser och deras marknadsbeteende. (Denna möjlighet fanns då Statistiska Centralbyråns hushållsbudgetundersökning 1969 planerades. Information om efterfrågan efter distributionstjänster betraktades emellertid som *irrelevant* vid en undersökning av konsumtionen!)

På en punkt tror jag det är viktigt att vidga brevkursens perspektiv. Analysen av livsmedelsförsörjningen bör inte genomföras under det antagandet att hushållen skall vara givna lokaliseringsmässigt sett. Med full rörlighet på bostadsmarknaden förefaller det naturligt att livsmedelsförsörjningen skulle komma att bli starkare påverkad än vad fallet är nu.

Redan i dag är det klart att hushållen värde-
rar hela servicefrågan olika och ger den olika stor vikt i efterfrågan efter bostad och detaljhandelsutbud. A priori synes det inte orimligt att anta att förändringar i hushållens lokalisering skulle kunna minska — eller kanske klara av — en del av de problem som nu upplevs som akuta, bl a därför att hushållen är låsta i en given bostadsstruktur.

John Skår